

Erik van Muiswinkel

21 november 2010

GROET

In februari van dit jaar zou er een Nederlandse bobslee-equipe meedoen in Vancouver, Olympische Winterspelen. Het werd een groot succes, want maar liefst 3 van de 4 sleeers durfden inderdaad naar beneden. De vierde man, tevens captain van het team, durfde niet, vond de baan te snel, en besloot de anderen te vertellen dat het niet doorging, na 4 jaar dagelijks trainen. Die jongen is natuurlijk allerwege voor lafaard uitgemaakt, terwijl hij het lef had zijn vrienden het allerergste te gaan vertellen wat ie op dat moment had kunnen vertellen: het gaat niet door.

Een ruime week geleden zat ik in de kerkelijke bobslee. Een preek, een dienst, het lukte maar niet, ik wilde eruit. Ik verzamelde moed, sliep een nacht slecht en heb het Abeltje en Lodewijk verteld. Die begrepen het volkomen, en hier sta ik. Vroeger heette dat een wonder. Ik kan het echter heel goed wetenschappelijk verklaren. Maar hoe goed sommige antwoorden ook zijn, ze laten de vraag op een vreemde manier intact.

De kerk, en de kerkdienst en de kansel: die zijn in mijn leven ver uit het zicht geraakt, en niet per ongeluk. Tot mijn twaalfde bezocht ik de gereformeerde kerk de Koedief te Heemstede, waar boven de strenge deur stond: Uw Woord is de Waarheid.

Ik herinner mij van die kerk geborgenheid maar ook verveling, ik herinner me prachtmelodieën, maar ook veel samenzang met de muzikale subtiliteit van de Polderbaan, en ik herinner me van toen ik dertien was, en weet t zelfs uit een dagboekje, vijf jaar na het afscheid van die eerdere autoriteit, een Sinterklaas-erlebnis: Hij bestaat niet!

Nou ja, mijn afscheid van die kerk en van die godsdienst was een kiezelsteentje op het pad naar de vergetelheid: op de plek van de plompe Koedief staat nu een nog plomper appartementencomplex. Met mijn verstand juichte ik dat toe, met mijn hart, ook al zo'n symbool, voelde ik: Er verdwijnt met zo'n kerk wel erg veel ineens, en de kwalen waarvoor die verhalen en rituelen het medicijn vormden, blijven altijd bestaan.

De dominee is een machtige figuur. De Nederlandse literatuur wemelt ervan. Multatuli bespote hem al in Wawelaar, generaties steeds verder vrijgevochten critici parodieerden hem, en later zelfs haar. Zelf heb ik met genoeg opgetreden als een Blijde Dominee die met recht en rede zich wijdt aan het verspreide van het Woord van de Heere!

Met mijn schoolvriend en eerste cabaretbroeder Justus van Oel, ook een afvallige gereformeerde jongen, heb ik veel te danken gehad aan de Vader, de Zoon en hun gecompliceerde Bijbelse verhaal.

Ons tweede programma besloot met de Kleine Johannes Passie, waarin mijn Blijde Dominee alle godsbewijzen van stal haalde om de alcoholist Van Oel tegen zijn zin te redden. Misschien inspireerden wij de tien jaar jongere Maarten van Roozendaal voor zijn Red mij niet!

Ja, als wij jong zijn, zijn wij dwaas!

Dan zien wij God als Sinterklaas, en Christus als zijn Pieterbaas,
Twee obers die in eeuwigheid serveren.

Maar in de Hemel is geen bier, wij sterven niet voor ons plezier,
het is heel anders daar, dan hier,
maar hoe precies, dat weet alleen de Here!

En iets later:

Gesteld dat God er niet zou zijn
Wat niet zo is, maar goed, afijn,
Hoe kan het dan dat groot en klein

De preek van de leek

De naam van God al zoveel eeuwen kennen?
Soms heet God Allah of I Tjing,
Hij was voor Martin Luther King
Toevallig zwart, toch blijkt 1 ding:
Je kan als mens aan God maar beter wennen!

Dat kan je zeker, want als Hij al niet letterlijk bestaat, dan bestaat hij zeker als een ongelooflijk krachtig idee. Ik speelde hemzelf intussen ook in twee verschillende gedaanten, als een verongelijkte klager met de stem van Willem Oltmans, 'De Mensen zijn Rotzakken en Schurken, allemaal' en als de baardige G. De Vader, die in een collegereeks Beter van Niet nog 1 keer vermoeid uitlegde wat nu eigenlijk de bedoeling was van het menselijk bedrijf, en vooral wat niet!

Dat idee kwam van Jeroen van Merwijk, een man met een veel fijnere religieuze antenne dan ik.

PREEK

Ons gereformeerde kinderen is het Intocht-in-Jeruzalem-verhaal uit de Bijbel altijd uitgelegd met twee moralistische wendingen: ten eerste zou Jezus met zijn ezel een soort parodie opgevoerd hebben van een Romeinse intocht zoals prefect Pontius Pilatus dat regelmatig deed, met grote paarden en veel machtsvertoon. Jezus speelde expres een namaakkoning, want omdat Hij niet van deze wereld was kon hij dat niet serieus nemen. De andere moraal had daar zijdelings mee te maken: de mensen die hem toejuichten, (bij Johannes waren dat zijn eigen discipelen, bij Marcus lijkt het erop dat het inwoners van Jeruzalem zelf waren) zagen in hem wel degelijk een potentiële Leider die misschien iets tegen de bezettende macht kon ondernemen. In de Python film waar Brian door een reeks misverstanden het leven van Jezus lijkt te moeten naleven, zijn die dwepende volgelingen een plaag waaraan Brian vergeefs probeert te ontsnappen. 'Now fuck off' 'How shall we fuck off, Oh Lord?'

In de Jezus-studie van regisseur Paul Verhoeven concludeert de auteur dat Jezus zelf wel degelijk een fanatieke profeet was, die Het Koninkrijk Gods, waarvan tot op de dag van vandaag niemand precies weet wat het is, elk moment zag arriveren, en dat hij, Jezus dus, daar een grote rol in ging spelen. De Joodse geestelijkheid en de Romeinse gezagsdragers hadden daar, zoals bekend, niet veel oren naar, executeerden Jezus en gaven daarmee voedsel aan een zoveel gecompliceerdere uitleg van het leven en sterven van deze Leraar, dat we er tweeduizend jaar later nog niet over uitgepraat en geschreven zijn.

Ik beschouw de Christelijke traditie en de verhalen waar ook mee opgegroeid ben, als het samenspel van 3 grote krachten in onze geest: de literatuur, het spel en de behoefte aan Boven Ons Gestelden, om met wijlen Theo van Gogh te spreken. We willen van onze ervaringen goeie verhalen maken, we willen altijd spelen en we willen ons veilig en begrepen voelen bij goede leiders, natuurlijke of bovennatuurlijke.

Precies dezelfde drie oerbehoefden trof ik vorige week weer aan bij onze Nationale Traditie nummer 1: de Intocht van Sinterklaas, en binnenkort zijn bijbehorende feest.

Een goed verhaal, volop theater en spel, en overgave aan een wijze oude man die alles goed komt maken.

De menigten die overal in Nederland hun Sinterklaas inhalen, (vanuit een helikopter zou je overal bootjes en kleurige menigte zien in de diepte), die menigten geloven collectief weer heel even in Sinterklaas. Beslist niet alleen de kleinste kinderen. Het is een spel, en je ziet ineens in de ogen van alle generaties een soort overgave gemengd met pret. Het is het heilige plezier waarmee mensen ook grote sportwedstrijden beleven: het verstand wordt voor een paar uur opgeschort, we doen met zijn allen alsof dit belangrijk is, en daarmee wordt het ook belangrijk. Sinterklaas, juist in zijn goedheilige, bejaarde, gezagsdragende vorm, is tegelijk altijd het voorwerp geweest van spot. Er is een complete meta-Sinterklaascultuur in Nederland, die nog

De preek van de leek

eens uitgebreid beschreven zou moeten worden. Godfried Bomans heeft er een paar van zijn befaamdste beschouwingen over geschreven, en van hem loopt er via Annie Schmidt en Toon Hermans een lange stoet pastiches en parodieën naar Jiskefet, Alles is Liefde, Robert ten Brink & Paul de Leeuw. Geen Sint die er echt onder heeft geleden.

En zoals met alle ontheiligingen: ook deze ontlene hun kracht aan de heiligheid van het origineel. Dezelfde vlieger gaat op voor parodieën: de mooiste parodieën hebben een origineel dat het uiteindelijk wint.

Als dat origineel het Christendom is, kan het een weergaloze parodie opleveren als The Life of Brian. Ik durf te zeggen dat het Christendom mij sympathieker is geworden omdat het The Life of Brian heeft mogelijk gemaakt.

Het is meen ik al vaker gezegd: zodra de Islam zijn eigen Life of Brian kan verdragen, het verhaal zou kunnen vertellen van een zekere Yoessoef die verrassend veel op Mohammed lijkt, dan is de wereldvrede weer een stuk dichterbij gekomen.

